

בבא קמא קז

משה שווערד

1. שיטה מקובצת על בבא קמא דף קז/ב

הטוען טענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיכפור וכו'. פירוש אינו חייב שבועה וכיון דאינו חייב שבועה כפל נמי לא מחייב כדאמרינן לעיל דאין כפל אלא כשהשביעוהו בית דין. ואין לפרש אינו חייב כפל אבל שבועה חייב דמסתמא כי היכי דמוקי רמי בר חמא כי הוא זה לאצרוכי כפירה והודאה לחיוב שבועה מדנקט כלהו שומרים ולא שייך בכלהו כפל הכי נמי רבי חייה בר אבא דסבירא ליה כוותיה בהא דמוקי כי הוא זה בפקדון מסתמא לענין שבועה קאמר. ועוד מדקאמר ופליגא דרבי חייה בר יוסף ואיהו לענין שבועה איירי. הרא"ש ז"ל:

וזה לשון גאון ז"ל הטוען טענת גנב בפקדון אינו חייב בתשלומי כפל עד שיכפור במקצת ויודה במקצת משום דטוען טענת גנב בשבועה אין שלא בשבועה לא ולא מחייב שבועה עד שיודה במקצת דמודה מקצת הטענה בעינן מאי טעמא דאמר קרא כי הוא זה והא בהא תליא דהואיל דגבי שבועה בעינן שיודה במקצת בכפל נמי בעינן שיודה במקצת שהרי טוען טענת גנב לעולם אינו משלם כפל אלא בשבועה. ע"כ:

2. ספר שמות פרק כב

(ו) כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים:
(ז) אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו:
(ח) על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו:

3. רש"י על שמות פרק כב פסוק ח

אשר יאמר כי הוא זה - ... ורז"ל דרשו כי הוא זה ללמד שאין מחייבין אותו שבועה אלא אם כן הודה במקצת לומר לך כך וכך אני חייב לך והמותר נגנב ממני (ב"ק קז):

4. שערים מצויינים בהלכה

דאמר קרא כי הוא זה. מפרש המלבי"ם (שם אות קג) שמילת הוא מורה תמיד הפך וסתירה, שהיה די לומר "כי זה", ובמש"כ הוא זה, בא לסתור דברי הטוען, שאינו זה לבדו רק עוד אחר עמו, והוא משיב רק הוא זה, לא הזולת הנוסף שאתה טוען, פירוש שיאמר השומר כי הוא זה, שכפר בעיקר הפקדון, שבעה"ב תובעו מאתים והוא אומר מנה הפקדת, וזה מצוין במילת הוא זה, לא אחר שאתה טוען.

5. דף על הדף מסכת בבא קמא דף קז עמוד ב

מ': אמר רבי חייה בר אבא אריו"ח הטוען כו' עד שיכפור ויודה דאמר קרא כי הוא זה.
בפרדס יוסף (פ' משפטים) הביא מרבי אברהם בנו של הגר"א ד"הוא" הוא לשון נסתר שמדברים על חפץ שאיננו פה, ו"זה" הוא לשון נוכח שמצביעים על חפץ מסוים. וא"כ על כרחך איירי שמודה במקצת וכופר במקצת. ועל המקצת שמודה נאמר "זה", ועל המקצת שכופר אומר "הוא".

ועיין בכתב והקבלה (פ' משפטים) שתמה, שהרי כשמודה על "זה" מה שנמצא לפניו, אמאי צריך להישבע, הא הו"ל "הילך" עיין שם.

6. שערים מצויינים בהלכה

עירוב פרשיות. פרש"י פסוק שהוא מפרשה אחרת נתערב בזו, שאינו מקומו, דהאי כי הוא זה, באם כסף תלוה הו"ל למכתביה, דהתם קאי, דאילו בהך פרשתא דפקדון בלא הודאה במקצת מחייב. ועי' בחי' הרשב"א מס' ב"מ (ג. ד"ה והא) דאינו מחזור, דלעולם לא עקרין ליה לקרא לגמרי מפרשת שומריין, דא"כ למה לי דכתביה רחמנא התם ליכתביה באם כסף תלוה, ומפרש דכי הוא זה אטענת מלוה הוא דכתיב, כלומר על

טענה דשייכא במלוה דהיינו להד"ס, א"נ החזרתי, אבל בטענת שומרים, דהיינו נאנס או נגנב ונאבד, אפילו כופר בכל, כלומר שכולם נאנסו או נגנבו חייב.

7. מכתב מאליהו [ח"ד 173]

קרבנות

א

ידועה דעת הרמב"ם במורה נבוכים (ג, לב) שמטעמי הקרבנות הוא משום שהורגלו בכך לעבודה זרה, ולומר להם אז שיעבדו את ה' בלי קרבנות יהיה כמו מי שיאמר לנו היום להתפלל רק בלב בלי דיבור כלל. וכבר הקשה עליו הרמב"ן (ויקרא א, ט) מקין והבל ונח שהקריבו קרבנות מבלי שתהיה עבודה זרה בעולם כלל. ועוד קשה, שהרי מצוות התורה הן נצחיות. והרמב"ם עצמו כתב במשנה תורה (הלכות מלכים יא, א) שהמלך המשיח יבנה המקדש "וחזורים כל המשפטים בימיו כשהיו מקדם, מקריבין קרבנות וכו'", והרי בימיו תיעקר עבודה זרה מן העולם.

והנה דבר זה ככל עניני התורה, שהגדול מבין אותם כגדלותו והקטן כקטנותו. (וכמו בענין מודה במקצת שאמרו בגמרא לחד מאן דאמר, עירוב פרשיות כתוב כאן [בבא קמא קז.], אבל המעיין בסוגיא יראה שזה רק למראה החיצוני, אבל בעמקות הענין הכל על מקומו הנכון). וכן בכל המצוות והחוקים, בתחלה עושים אותם כעבד בלי הבנה, אבל סופם פנימיות לכל פרטיהם.

8. מכתב מאליהו [ח"ד 157]

איך ללמוד תורה

אנו מוצאים בתורה הקדושה דברים הנראים לכאורה תמוהים, כגון "אין מוקדם ומאוחר בתורה", "עירוב פרשיות כתוב כאן" (ב"ק קז.), קרי וכתוב וכו', וכן במשנה ובגמרא "משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן — מילתא אגב אורחיה קמשמע לך" (ברכות ב.). וכן הרבה מאד. וצריך עיון, כי לכאורה נראה כחוסר שיטתיות. וכן "אתו דרדקי האידינא לבי מדרשא ...

אל"ף ב"ת אלף בינה, גימ"ל דל"ת גמול דלים וכו' (שבת קד.) ; ולכאורה תמוה, וכי זוהי הדרך ללמוד אל"ף ב"ת? והלא לכל חכמה דרושים סדר ושיטה?

אבל הענין הוא, שתורה היא סוד היחוד, ואינה נתפסת במחשבת החכמה אלא בדרך הלב, כי עיקר התורה הוא בלב. סוד היחוד הוא "פה ולב שוים", דהיינו "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתא" (גר"א), וגדר פה ולב שוים היינו איחוד שכל ולב.

נמצא שהשיטתיות שלנו אינה לשם ידיעה בעלמא אלא בעיקר לשם קניית יראת שמים בלב; ולכן יש לה צורה לגמרי אחרת מהשיטתיות הנהוגה בלימוד שאר חכמות. ברור מדברי חו"ל, למשל, שהלומד מקרא ולא לקח ממנו הוראה לשם יראת שמים והנהגה טובה אין זה נקרא לימוד כלל. הרי אמרו ז"ל (ברכות סא.) "ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה, אפילו בי רב נמי לא קרא", היינו שאפילו מקרא לא למד, כי הלך אחרי אשתו, ובחומש כתוב "ותקם רבקה... ותלכנה אחרי האיש" ולא לפני האיש; ואין זה שלא ידע את פשט הפסוק, אלא שלא הסיק ממנו הנהגה לחיים, שאין ראוי לאיש ללכת אחרי אשה, משום הרהור.

9. נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף לח עמוד א

מפני מה אמרה תורה. כתב הרא"ש ז"ל שלא בא ליתן טעם למה מודה מקצת חייב וכופר בכל פטור דדוקא רבי שמעון הוא דדריש טעמא דקרא [ב"מ דף קטו א] ואין דרך אמורא לפרש טעמא דקרא [1] אלא הכי פירושה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע יהא נאמן במגו דאי בעי כפר בכוליה [2] או נלמוד מהכא דלא אמרינן מגו ומשני חזקה [כו'] והוה ליה מגו דמעיו ולא אמרינן [פירוש דהוי מגו במקום עדים] אבל אין לפרש [3] מפני מה מודה במקצת חייב ובכופר בכל פטור נימא כ"ש כופר בכל ושיתרץ אין אדם מעיז ואם איתא שהיה חייב לא היה יכול לכפור דהא מציינו בהרבה מקומות שיכול לכפור ואפי' הכי כופר בכל פטור פרק ב' דכתובות (דף יח א) גבי מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס דחשבינן ליה משיב אבדה משום דבבנו מעיז וכן פ"ק דמציעא (דף ד א) בשמעתא דהילך אלא כופר בכל דפטור גזירת הכתוב הוא דאמר כי הוא זה. ויש מפרשים דמדאיצטריך עד אחד לחייב שבועה שמעינן דכופר בכל פטור דאם לא כן למה לי קרא לעד אחד ולא מלתא היא דהא אצטריך להיכא דלא ידע שהוא חייב לו אלא עד אחד שמעידי:

10. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף קז/א

דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע. [3] פי' כיון דכופר בכל פטור כל שכן דהו"ל למיפטר מודה מקצת דמשיב אבידה הוא, וא"ת ומגלן דכופר בכל פטור, אדרבא נימא כיון דאפי' מודה מקצת חייב כל שכן כופר בכל. י"ל דמדחייב רחמנא מודה מקצת ושתק מכופר בכל שמע מינה דכופר בכל פטור, דאי לא לכתוב רחמנא בכופר בכל ואנא ידענא דמודה מקצת נמי חייב, דמאי אמרת כיון דמודה מקצת ולא כופר בכל רגלים לדבר דקושטא קאמר, לא היא, דאדרבה קאמר איכא למימר דאיערומי קא מערים, סבר אי כפרנא בכל בעינא לאישתבועי אודה במקצת ואהוי כמשיב אבידה ואפטר, וכדאמר בריש פרק שנים אוחזין בטלית (ב"מ ג, א) אי ס"ד שתיים חייב בשלש היאך פטר ליה ר"ע הא ערומי קמערים, סבר אי אמינא שתיים בעינא אשתבועי אימא שלש ואהוי כמשיב אבידה ואפטר. ואינו מחזור בעיני, דכיון דע"כ אצטריך למיכתב חז מינייהו לגלויי אחבריה, אדרבה נימא מדחייב רחמנא שבועה במודה מקצת ואע"ג דרגלים לדבר דקושטא קאמר, שמע מינה דכל שכן כופר בכל. ויש מפרשים דמשבועת עד אחד ילפינן פטורא לכופר בכל, דע"כ שבועת עד אחד בכופר בכל היא, דאי מודה מקצת העדות עד אחד למה לי בלא עד אחד מיחייב. וגם בזה יש לגמגם, דדלמא עד אחד קאתי בשאין כפירת הטענה שתי כסף או בשאין בהודאה שוה פרוטה, דבלא עד אחד לא משתבע (שבועות לח, ב), וי"ל דדוחק הוא לומר שלא הוצרך עד אחד כי אתי אלא בכי הא בלחוד:

11. רש"י על בבא קמא דף קז/א

דכרבה דאמר רבה – [1] אין אדם מעיז פניו בפני זה שעושה לו טובה הלכך היכא דכפר הכל פטור משבועה דאי לאו קושטא בהדיה לא הוה מצי למכפר ביה והיכא דמודה מקצת בכולה בעי למכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז:

12. תוספות על כתובות דף יח/א

חזקה אין אדם מעיז פניו. לא כמו שפ"י בקונטרס בהגוזל (ב"ק דף קז.) דאין אדם מעיז לפי שעשה לו טובה שהלוהו אבל בפקדון מעיז דאם כן בפקדון מודה מקצת נמי יהא פטור במגו דאי בעי כופר הכל ובכל דוכתא משמע דמודה מקצת חייב בפקדון גבי עשר גפנים טעונות מסרתי לך כו' (שבועות דף מב:) דמשמע דאיירי בפקדון וגבי סלע הלוייתי עליו ושתים היה שוה (שם מג.) וגבי מציאה נמי אמרי' בהניזקין (גיטין נא. ושם) דמודה מקצת חייב ולא מהימן במגו [2] אלא אור"ת דהיינו כגון חזקה שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה שאין לאדם פנים לכפור הכל [3] ור"ב א"פ אין אדם מעיז היכא שחבירו מכיר בשקרן ואין להאריך:

13. שערים מצויינים בהלכה

חזקה דהכא נתקלקל בזמנינו. וכבר כתב החת"ס מס' חולין (י:) דהרבה חזקות כאלו הבנויות על תכונת נפשם של בנ"א נתקלקלו תכונתם, וכגון חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וכו'. ועי' מה שהארכנו במס' קידושין (מה: ד"ה שארית) ובמס' ב"ב (לג: ד"ה לא) בענין זה.

14. שו"ע אה"ע סימן יז

(ב) אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין בפני בעלה, הרי זו מקודשת לשני, שהאשה שאמרה לבעלה בפניו: גרשתני, נאמנת; חזקה, אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה: הגה - י"א דוקא לענין שקדושין תופסין בה נאמנת וצריכה גט, אבל אינה נאמנת להנשא לאחר (הר"ן פ"ב דכתובות בשי"א) או ליטול כתובתה (הגהת מיימוני פ"ב דגירושין). ויש חולקים וס"ל דלכל דבר נאמנת (רמב"ם). וי"א עוד דבזמן הזה דנפשי חוצפא ופריצותא, אינה נאמנת אלא לחומרא, דאיתרע חזקה דאינה מעיזה (ב"י בשם א"ח). ...

15. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף קז עמוד א

ובכוליה בעי דלודי. פירש בקונטרס דקשה ליה כיון דבכוליה בעי דליכפריה א"כ הוי חשוד אממונא ומגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא והיכי משבעינן ליה, לכך קאמר דבכוליה בעי דלודי. ותימא דהא מסקינן פ"ק דמציעא (ו א) דלא אמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא. לכ"נ דה"ק דקשה ליה כיון דאין אדם מעיז פניו א"כ ליהמניה בלא שבועה, דודאי קושטא קאמר דאי היה חייב לו אידך מקצת לא היה מעיז פניו לכפור לו כלל, לכך קאמר ובכוליה בעי דלודי וכו', כלומר ודאי מעיז פניו משום אשתמוטי קמשתמיט.

16. שערים מצויינים בהלכה

מודה במקצת הטענה ישבע. כתב בכלי חמדה (ריש פ' משפטים ד"ה איברא) דמצינו דמותר להשביע את חבירו בב"ד כשהודה במקצת, אע"ג דיודע דחבירו נשבע לשקר ועובר בלפני עור, והביא דכבר העיר בזה בתשו' מוצל מאש, איך מותר לעבור על לאו דלפנ"ע במקום פסידא, וצ"ל דהוא לא עושה כלום בזה, שהב"ד הם המחייבים אותו לישבע, וחזן מזה יש גילוי קרא דמותר להשביעו ואמרינן הלעיטהו לרשע וימות. ועי' בתנן סופר (פתיחה לשיטה דפוגמת) איך נותנין שבועה נגד עד אחד, הא העד מעיד שחייב ועוברין על לפני עור, וכתב דהרי

לגבי הנתבע שייך אישתמוטי ואמרינן דע"י שבועה יפרוש, ולא יהיה עבירה כלל, אלא דעכ"פ כשרואין שרוצה לישבע, אכתי קשה איך מניחין לו, הא איכא עד אחד שמעיד לנו שחייב ועוברין על לפני עור, וצריכין לומר דלהעיד נגד חזקת כשרות להחזיק אינשי ברשיעי, לזה אינו נאמן, ולא האמינה תורה רק לחייב שבועה, אבל להחזיקו ברשע דיהא אסור להב"ד להשביעו משום לפני עור לא.

17. שערים מצויינים בהלכה

אבל גבי פקדון מעיז ומעיז. פרש"י דאין כאן טובה. והא דאמר מעיז ומעיז כפל לשון, מפרש בחתן סופר (פתיחה למורה במקצת) דלא מיבעיא בשומר חנם דלא קיבל טובה כלל, אלא אפילו בשאר שומרים דאיכא עכ"פ קצת טובה, מ"מ פטור, דמעיז בטענה השייך לפיקדון שאין חבירו מכיר בשקרו. וכזה מפרש בספר יהושע (פ"ו"כ סי' רצג) בדעת רש"י דבפקדון חייב שבועה אף בכופר הכל, וזה דוקא בפקדון בשומר חנם דלא הגיע לו לשומר שום הנאה, משא"כ בשומר שכר

דמשלם ליה שכר הויא כעושה לו, ואז אינו מעיז. וכבר כתב סברא זו בשו"ת נוב"י (מהד"ת חו"מ סי' כח) דדוקא בפקדון מעיז דלא עשה לו טובה, אבל בשואל ונאפשר גם בשוכר ונושא שכרן לא שייך הך סברא, דגם שם עשה לו טובה שהשאל לו פרתו להשתמש בה ג"כ אינו מעיז כמו במלוה, ובזה כו"ע ס"ל דצריך הודאה במקצת, וכופר הכל פטור מטעם חזקה דאינו מעיז.

18. רמב"ן על בבא מציעא דף ה/א

ומיהו קשיא לי למה לי למכתב רחמנא שבועת השומרים כלל ליכתוב מודה במקצת ולא בעי למיכתב שבועת השומרים דהא מגלגול שבועה נפקא לן דכיון דמודה במקצת חייב מגלגלין עליו שבועה שנאנסו, שאע"פ שהיא שמא הרי גלגול שבועה מדאורייתא היא אפילו בשמא על שמא כדאיתא בקידושין (כ"ה א) כ"ש על בריא כגון זה. ...

19. שיטה מקובצת על בבא מציעא דף ה/א

ואם תאמר אם כן לרמי בר חמי למה כתב רחמנא שבועה בשומריין כיון דבר מזידיה איכא שבועת מודה מקצת תיתי אידך בגלגול שבועה דהא קיימא לן דמגלגלין אפילו שמא על ברי ושמא על שמא. ויש לומר דאתא קרא למימר דאפילו לא רצה להשביעו על פרה דכפירה נשבע על פרה דאונסין ומיהו פרשה כולה לגופה נצרכה ללמרעל דיני תשלומי כפל דטוען טענת גנב וכיון שכן פ"רש כולהו דיני ואשמועינן נמי שאין נשבע על הפקדון שבועת השומרים אלא אם כן בא על ידי גלגול דשבועת מודה מקצת דאנא אמינא דבלאו הכי מיחייב שבועה כיון שהמפקיד טוען שמא וזה יכול להעיז פניו בדבר. זהו הנכון בעיני. והראב"ד ז"ל תירץ בענין אחר ואין צריך. הריטב"א ז"ל:

20. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף קז עמוד ב

... וי"ל דאה"נ אבל מ"מ נפ"מ במה שחייב הכתוב שבועה בהדיא בטענת שומרים, דאי לא הוה מיחייב רק ע"י גלגול היכא דאינו יכול לישבע כגון דאמר איני יודע, לא משלם, אבל השתא דחייבתו התורה בפירוש משלם גם כי אינו יכול לישבע והכי מוכח בבא מציעא פ' השואל (צז א) דהיכא דלא מיחייב שבועה רק ע"י גלגול לא משלם כשאינו יכול להישבע.

21. פני יהושע על בבא קמא דף קז/א

בא"ד והוא הדין דבפקדון מחייב בכפירה והודאה לחוד בלא נאנסו עכ"ל. ואין להקשות א"כ אמאי כתב רחמנא כלל שבועה דנאנסו ותיפוק ליה כיון דיש כאן שבועה דמודה במקצת פשיטא שיכול להשביעו ע"י גלגול דנאנסו דקי"ל גלגול שבועה דאורייתא אפילו בטענת ספק, די"ל דהיא גופא קמ"ל דכי אשתבע דנאנסו פטור בשומר חנם ושומר שכר. ועוד י"ל דיש חילוק בין עיקר שבועה ובין ע"י גלגול לענין אי אמרינן מחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ודו"ק. מיהו בפרק השואל כתבו התוספות להיפוך דלר"ת בפקדון אפילו בכפירה והודאה לא מחייב אלא בהדי נאנסו ע"ש:

22. שערם מצויינים בהלכה

צריכין כפירה במקצת וכו' ברש"י עה"ת (משפטים כב-ח) פירש בשם רז"ל, "כי הוא זה", ללמד שאין מחייבין אותו שבועה אא"כ הודה במקצת, כך וכך אני חייב לך והמותר נגנב ממני. ועי' ברמב"ן (שם) דדברי רש"י דברי יחידים הוא, ואינו כהלכה, שהשומרים אינן צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת, ואפילו כשטוען טענת גנב בכל הפקדון, חייב הוא ליטבע שבועת השומרים, ועוד דבגמ' יש ראיות גמורות דכשהוא כופר בעיקר הפקדון ואומר לא הפקדת אצלי אם כופר בכל פטור, ואם מודה מקצת חייב שבועה, וזה לדברי הכל, ואע"פ שרש"י אינו אומר כן בפירושו בגמ' וכו'.

ועי' במזרחי (שם) דהמדרש של ר' חייא בר אבא והברייתא של רמי בר חמא, מתיישבים אחר פשוטו של מקרא, ואילו המדרש של ר' חייא בר יוסף שאמר עירוב פרשיות כתוב כאן, הוא דבר קשה מאד שאינו מתיישב כלל על פשוטו של מקרא, לפיכך בחר לפרש בהם, אע"פ שהם דברי יחידים ואינם כהלכה, וכן עשה רש"י בכמה מקומות, וכבר כתב רש"י (בראשית ג-ח) שיש מדרשי אגדה רבים, ואני לא באתי רק לפשוטו של מקרא וכו'. ובגור אריה (שם) כתב, דרש"י הלך בשיטת התוס' בשם ר"ת כו', אמנם העיקר הוא פירוש הרמב"ן, ע"ש.

23. שערם מצויינים בהלכה

שלש שבועות משביעין אותו. כתב בערוך השולחן (ח"מ סי' עב ס"ק כו) דלא חייבה התורה שבועת השומרים אלא במקום שההיזק ניכר לכל כמש"כ (משפטים כב-ט) "זמת או נשבר או נשבה", אבל קלקול החפץ, הרי החפץ בשלימותו אלא שאומר שנתקלקל, ואין בזה שבועת השומרים, ועוד דהשבועה אינו שייך רק במקום שדרך הרואים לדעת, כמיתה ושכירה ושביה, אבל קצת קלקול בעצם החפץ אין דרך לדעת חוץ מהבעלים שיש לו בה טביעת עין גמור, ועוד דעל שבועת השומרים חייבה תורה שלש שבועות, שלא פשע בה ושלא שלח בה יד

ושאינה ברשותו, ואם גם על קלקול חפץ יש שבועה, נמצא שיש עוד שבועה שלא נתקלקל החפץ בפשיעתו, ושבועה זו לא חייבה התורה כלל, וכתב בשם התומים דעיקר שבועת השומרים הוא שאינה ברשותו, ואגב זה נשבע שלא פשע ושלא שלח בה יד, ולכן כשהפקדון הוא בשלימות ולא שייכה שבועה שאינה ברשותו, אין בזה כלל שבועות שומרים.

24. שערים מצויינים בהלכה

כתב המאירי לעיל (יא): דשליחות יד אינו בשוכר ושואל, הואיל ויכול להשתמש בה, וי"מ דאף בהם יש שליחות יד, והוא במה שאין עליו להשתמש בה. וכתב הסמ"ע (סי' עב סק"ה) בהא דפסק הרמ"א שם, דכשלמד בספרים שהלוח עליהם מיקרי שולח יד בפקדון, דמשם ואילך אף אם נאנסו מידו חייב הוא באחריותן, וגם אם אומר הממשכן שכך וכך נתקלקלו מחמת לימודו, וזה שלמד מתוכו אומר שלא נתקלקלו, אינו נאמן בשבועה לפטור נפשו. והקשה בהגהות

שלא שלחתי בה יד. פרש"י ליהנות בה קודם לכן, דאם שלח בה יד קמה ליה ברשותיה, דנעשה גזלן עליה, ומיחייב

25. תוספות מסכת בבא קמא דף קז עמוד ב ד"ה הואיל ויצא

הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה - דאע"ג שהודה שלשקר נשבע אין חייב מן הדין לישבע פעם שניה שנגנב כמו שחוזר וטוען אלא נאמן שלא בשבועה לומר שנגנב במגו דאי בעי אמר באמת נשבעתי והיה פטור והא קמ"ל אף על גב שמושבוע מפי ב"ד כגון שטענו בפני ב"ד אחר שלא היו יודעים שנשבע כבר קודם והשביעוהו עתה דפטור כיון שמן הדין לא היה לו לישבע.

26. תוספות מסכת בבא קמא דף קז עמוד ב ד"ה ושלח בו

ושלח בו יד פטור - והא דאמר לעיל והעדים מעידים אותו שאכלו משלם תשלומי כפל צ"ל כגון שאכלו לאחר שבועה ונראה דדוקא קאמר ושלח דגזירת הכתוב היא דקאמר אם לא שלח הא שלח פטור אבל כופר בפקדון אף על גב דאמר רב ששת לעיל הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן כפל מיהא מחייב דהא דקאמר נעשה עליו גזלן היינו להתחייב באונסין.

27. תוספות מסכת בבא קמא דף קז עמוד ב ד"ה והלא שלש

והלא שלש שבועות משביעין אותו - וצריך כולו דאי נשבע שלא פשעתי אכתי חיישינן שמא ברשותו הוא ובאמת נשבע וכשנשבע שאינה ברשותו איכא למיחש שמא שלח בה יד ומתחייב אף על פי שלא פשע ואינה ברשותו.

1. פרוש הט"ז על שמות פרק כב פסוק ח

אלא א"כ הודה במקצת כו', היינו כדברי רמי בר חמא בפרק הגוזל (דף ק"ז) דאמר ד' שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת ולא כר' חייא בר יוסף שם דאמר עירוב פרשיות כתיב כאן, פירוש דהאי קרא דכי הוא זה דמלמד על הודאה במקצת שייך לפרשה אחרת דהיינו אם כסף תלוה אבל בד' שומרין א"צ הודאה במקצת וכן ק"י להלכה, מ"מ רש"י מביא כרמי בר חמא דהוא יותר קרוב לפשוטן ולא עירוב פרשיות, אלא דקשה הא אפילו לרמי בר חמא בעינן כפירה במקצת כמו הודאה במקצת, וא"כ היה צריך רש"י להזכיר כאן גם הכפירה, וצ"ל דרש"י לא הזכיר כאן אלא מה שמפורש בפסוק דהיינו כי הוא זה דמשמעו זה שמודה עליו ע"כ לא נקט רש"י אלא ההודאה (כנ"ל):

2. גור אריה על שמות פרק כב פסוק ח

[טו] דרשו מכאן שאין מחייבין אותו אלא אם כן הודה במקצת. בפרק הגוזל (ב"ק סוף קו ע"ב). הקשה עליו הרמב"ן שהם דברי יחידים, שאינו אלא אליבא דרבי חמא בר אבא משמיה דרבי יוחנן ורמי בר חמא, דסבירא להו דאין חייבין השומרין להשבע על הגניבה אלא אם כן הודה במקצת וכופר במקצת (שם ריש קז ע"ב), אבל רבי חייא בר יוסף, דהלכתא כוותיה, לא סבירא ליה כן, אלא אפילו טוען טענת גנב בכל

הפקדון חייב להשבע עליו. **והרא"ם תירץ דרש"י פירש לפי פשוטו, אף על גב דלא הוי כהלכה. ולי תימא על דברי רש"י, דפירש דבריו דלא כמאן. דאם פירש דבריו לפי דברי רמי בר תמא, הא צריך לרמי בר תמא כפירה במקצת והודאה במקצת.** ולא משכחת לה רק בג' פרות; הודא דמודה בה, והודא לא הוי דברים מעולם, והודא נגב, וכך פירש רש"י בהדיא בהשוואל (ב"מ צח), ומוכח כן כל הגמרא, ואם כן מאי זה דאמר דבעי 'הודאה במקצת והמתיר נגב', הוי ליה לומר עד שיודה במקצת, וישען נגב במקצת, והמתיר לא הוי דברים מעולם:

ולפיכך נראה כי רש"י הלך בשיטת התוספות בשם ר"ת (ב"ק קז. ד"ה עירוב), דאף למאן דאמר עירוב פרשיות כתיב כאן, צריך הודאה עם נאנסו, וכמו שמבואר בתוספות. והא דאמרין (שם) "כי הוא זה" 'במלוה כתיב', רוצה לומר אמלוה נמי כתיב, דבעי גבי מלוה הודאה וכפירה, והכי נמי בעי הודאה בהדי נאנסו, כך פירש ר"ת, והאריכו בתוספות בפרק הגוזל (שם). **אם כן למה נאמר דלא הוי כהלכה, דודאי כהלכה כפי פירוש ר"ת, ופירוש זה הוא פירוש ר"ת בעצמו.**

אלא דרש"י פירש בהדיא בגמרא (שם) דלמאן דאמר עירוב פרשיות כתיב כאן לא בעי הודאה כלל. ואין זה חידוש, דהא פעמים הרבה חוזר מפירושו בחדא מסכתא, ומכל שכן דכאן הוקשה לו לפרש הכתוב לפי פשוטו למאן דאמר עירוב פרשיות כתיב כאן, והרי קרא קמן איך נפרש אותו על מלוה, לפיכך חזר מפירושו דגמרא, וסבירא ליה כשיטת ר"ת, דאף למאן דאמר עירוב פרשיות, בעי הודאה במקצת:

אמנם העיקר הוא פירוש הרמב"ן, והוא הנכון, כי למאן דאמר 'עירוב פרשיות כתיב כאן' וכי כתיב "כי הוא זה" אמלוה כתיב - סובר דגבי פקדון שהוא דומיא דמלוה, שיש כאן טענה וכפירה, צריך הודאה במקצת, ואם כופר הכל, פטור. אבל שבועת שומריין, דהוא טענת נגנבה, לא בעי הודאה כלל, אלא ב[נ]גנבה או נאנסה חייב להשבע. ומפני שאין הכתוב מדבר רק בשבועת שומריין, אמרו כי עירוב פרשיות כתיב

כאן, וכי כתיב - אמלוה כתיב. והוא הדין דהוי מצי למימר אפקדון כתיב, והיינו היכי שכופר בפקדון, דבעי הודאה במקצת, אלא מפני כי במלוה לא שייך רק כפירה, אבל בפקדון שייך שבועת נאנסה ונגיבה, נקט מילתא במלוה. ועוד, דמלוה כתיב בתורה (פסוק כד), ואילו פיקדון לא כתיב בתורה אלא לענין שבועת שומריין בלבד, שהוא טענת נגיבה או נאנסה, וזה נכון:

3. דף על הדף מסכת בבא קמא דף קז עמוד א

בגמ': עירוב פרשיות כתוב כאן, וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב. ופירש"י: פסוק הוא מפרשה אחרת נתערב בזו שאינו מקומו כו'.

כתב מהרצ"א מזינוב ז"ל בספרו דברים אחרים על משניות (שביעית פרק ו' משנה ו') רמז בהא דעירבה התורה אם כסף תלוה וכו' עם כי הוא זה הנאמר בפרשת שומריים, על פי מה שכתב הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשניות) שלולא המשתגעים לא הי' העולם נבנה, ומה שאנשים אצים רצים אחרי הכסף והזהב, הוא הכל שבא יבא הצדיק וירשנו, כמו אותו עשיר שבנה ארמון גדול, הכל בשביל שיבא שם חסיד אחד בשעת הגשמים, וגגו של הארמון יסוך עליו מפני הגשמי זעף, ו"ברוך אשר מסר עולמו לשומרים".

וזהו הרמז כאן, שאשר יאמר כי הוא זה שנאמר בפרשת שומריים, שייך לפרשת אם כסף וגו', שהקב"ה מסר כספו לשומרים בעולמו, שייכין רשע וילבש צדיק, ויהנו מכספיו צדיקים הבאים אחריו.

4. דף על הדף מסכת כתובות דף יח עמוד א

בגמ': דאמר רבה מפני מה אמרה תורה וכו'. מבואר בדברי רבה דלא אומרים שיאמן מודה במקצת, במיגו דאי בעי כפר הכל. והנה הר"י מגאש (במסכת שבועות) הוכיח מסוגייתו שלא אומרים מיגו לאפטורי משבועה. והר"ן דחה הוכחתו, שהרי בגמ' מבואר שהטעם זה לא בגלל שהוי מיגו לאפטורי משבועה, אלא דהוי מיגו דהעזה. ומכאן גם תמה הש"ך [בכללי מיגו כלל ו'] על שיטת התוס' הסוברים: שאומרים מיגו דהעזה, דהרי מבואר בסוגייתו שלא אומרים.

הקצה"ח תירץ: דדוקא הכא בפקדון והלואה דהוי העזה גדולה לא אומרים מיגו דהעזה, אבל במקח וממכר אומרים מיגו דהעזה. עוד יתכן דהגם דמיגו דהעזה אומרים וכן מיגו לאפטורי משבועה אומרים, מיגו דהעזה לאפטורי משבועה לא אומרים.

והטעם, כתב בקובץ שיעורים [בב"ב] דבמיגו איכא ב' דינים: א. דהוי בירור. ב. דיש לו את כח הטענה שהיה יכול לטעון, וכדי לפטור משבועה בעינן בירור. ובמיגו דהעזה כיון דהוי העזה, בירור אין, והוי רק כח הטענה, וכח הטענה לבדו אינו פוטר משבועה. וסברת הר"י מגאש הסובר שבכל מיגו לא אומרים לאפטורי משבועה, י"ל דכיון שהתורה הטילה עליו שבועה, התורה הצריכה דווקא בירור זה, ולא בירורים אחרים ואפי' בירור על ידי מיגו - לא מהני.